

Partimotion

Motion till riksdagen 2015/16:82

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Religions- och övertygelsefrihet i svensk utrikes- och utvecklingspolitik

---

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsekvent inkludera religions- och övertygelsefrihet i Sveriges breda arbete för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvinnors och flickors religions- och övertygelsefrihet särskilt bör prioriteras i Sveriges arbete med religions- och övertygelsefrihet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag om hur Sverige kan arbeta långsiktigt och strukturerat med frågor rörande religions- och övertygelsefrihet i utrikespolitiken och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen tillsammans med det civila samhället i Sverige bör ta fram ett dialogmaterial för religions- och övertygelsefrihet och för dialog med religiösa företrädare och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den kommande biståndspolitiska plattformen måste tydliggöra vikten av religions- och övertygelsefrihet i svenskt utvecklingssamarbete och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Runt om i världen bekänner sig många kvinnor och män till en religion. För många av oss påverkar religiösa uppfattningar vår världsbild, våra uppfattningar och hur vi väljer

att agera. I varje samhälle finns det religiösa företrädare som är aktörer – på gott och på ont.

Vänsterpartiet är ett icke-konfessionellt parti som verkar för att den svenska staten ska vara sekulär. Men vi ser att religionen spelar en stor och ibland viktig roll både för enskilda människor och för hela samhällen. En svensk utrikes- och utvecklingspolitik kan inte bedrivas i ett vakuum. Vi behöver ha kunskap om religionens roll och förutsättningar att förhålla oss till människors tro och religiösa samfunds roll. Vi ser också stora behov av att Sverige behöver visa politisk vilja att försvara religions- och övertygelsefriheten – oavsett var, av vem eller med vilka motiv den attackeras.

Religions- och övertygelsefrihet är en grundläggande och universell mänsklig rättighet. Religions- och övertygelsefrihet innebär en rätt till religion för varje människa, en grundläggande rättighet att kunna utöva och manifesteras sin tro på sina egna villkor. Men religions- och övertygelsefrihet innebär också en rätt att som enskild individ inte bli påtvingad en religiös övertygelse eller religiösa uttryck.

Tro och religion har genom historien använts i olika syften. Det är inte så att vare sig kristendom, judendom, islam eller andra religioner automatiskt leder till reaktionära föreställningar. Det finns exempel, både historiska och samtida, på att vänstern samarbetat med religiösa krafter för t.ex. social rättvisa eller human flyktingpolitik. Samtidigt tvekar vi som parti inte att kritisera de krafter som i religionens namn vill föra samhället i en mer konservativ riktning eller inskränka t.ex. kvinnors och hbtq-personers rättigheter.

Det är inte förutbestämt hur olika religiösa samfund i vare sig Sverige eller världen kommer att utvecklas. Det beror på hur samhället i stort förhåller sig till samfundet och deras medlemmar. Vi tror på ett samhälle som inkluderar religiösa samfund och där det finns en levande dialog om religion och med troende.

3 Religions- och övertygelsefrihet är en mänsklig rättighet

Religions- och övertygelsefrihet är en grundläggande mänsklig rättighet. I FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna beskrivs det i artikel 18: ”Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion och trosuppfattning och att, ensam eller i gemenskap med andra, offentligen eller enskilt, utöva sin religion eller trosuppfattning genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor.”

Religions- och övertygelsefrihet är en rättighet för människor att välja om man vill uttrycka en tro och på vilket sätt man vill uttrycka sin övertygelse. Religions- och övertygelsefrihet är dock inte en rättighet för religioner i sig. Religions- och

övertygelsefrihet innebär inte en rätt att få säga vad som helst i religionens namn eller en frihet från kritik eller ifrågasättande för religiösa samfund. Religions- och övertygelsefrihet är inte heller överordnad andra rättigheter, man kan till exempel inte i religionsfrihetens namn kräva att man ska få arbeta som barnmorska men slippa genomföra aborter.

Kränkningar av religions- och övertygelsefrihet är i dag vanligt förekommande och omfattar utövare av samtliga religioner och drabbar män och kvinnor i stora delar av världen.

Kränkningar av religions- och övertygelsefrihet gäller även vårt eget land. När en småbarnsmamma med slöja i Tomelilla utsätts för stenkastning eller när en svensk jude inte vågar visa sin tro är det kränkningar av religionsfriheten. Krav och förväntningar från familj, släkt och religiösa samfund innebär också att människor i vårt land påtvingas religiösa övertygelser eller religiösa uttryck.

De mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och inbördes beroende. Religions- och övertygelsefrihet är en del av de mänskliga rättigheterna och är odelbar från de övriga mänskliga rättigheterna. Det är svårt att se att övriga medborgerliga, politiska, ekonomiska, kulturella och sociala rättigheter fullt ut skulle kunna respekteras om religions- och övertygelsefrihet samtidigt inskränks. I Sveriges breda arbete för mänskliga rättigheter behöver därför religions- och övertygelsefrihet konsekvent inkluderas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Kvinnor och flickor är särskilt utsatta när det kommer till religions- och övertygelsefrihet. Världen över påtvingas kvinnor och flickor religion och religiösa uttryck och kvinnor och flickor förvägras rätten att få uttrycka sin tro. Dessa inskränkningar tar sig bl.a. uttryck i våld och trakasserier. Som exempel kan nämnas hot mot kvinnor i Västeuropa som bär slöja, sexualiserat våld mot kristna och yazidiska kvinnor och flickor i Syrien och Irak eller genom attacker från hindunationalister mot indiska kvinnor som bär västerländska kläder. Inte sällan begränsas kvinnors och flickors religions- och övertygelsefrihet genom lagstiftning; t.ex. lagar som begränsar kvinnors och flickors rätt att själva välja sin klädsel. Frankrikes förbud mot heltäckande slöja och Irans så kallade moralpolis är sådana exempel. I Sveriges arbete med religions- och övertygelsefrihet bör särskilt kvinnors och flickors religions- och övertygelsefrihet prioriteras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det finns goda exempel på hur andra länder valt att lyfta frågor runt religions- och övertygelsefrihet i sin utrikespolitik. Nederländerna har gjort en geografisk fokusering där man i tio länder särskilt analyserat situationen för religions- och övertygelsefrihet, fört en aktiv dialog och stöttat utsatta grupper och det civila samhället. Storbritannien

har valt ut sex pilotländer där man ska främja religions- och övertygelsefrihet. Norge har utsett ett särskilt sändebud för frågor rörande minoriteter, bl.a. religiösa minoriteter. Dessa länder visar att man med relativt små resurser kan bedriva ett strukturerat arbete med religions- och övertygelsefrihet i utrikespolitiken. Regeringen bör få i uppdrag att återkomma till riksdagen med förslag om hur Sverige kan arbeta långsiktigt och strukturerat med frågor rörande religions- och övertygelsefrihet i utrikespolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Religions- och övertygelsefrihet och utveckling

1,2 miljarder människor lever i dag i extrem fattigdom. Men vi har samtidigt alla möjligheter att bli generationen som utrotar fattigdomen i världen. I dag lever en stor majoritet av världens fattiga i medelinkomstländer. Fattigdomen beror mer på en orättvis fördelning av resurser inom och mellan länder än på en brist på resurser. Människor utestängs från samhällsutvecklingen och tvingas till liv i fattigdom av många olika skäl. Det går inte i detta sammanhang att blunda för sambanden mellan fattigdom och inskränkningar av religions- och övertygelsefrihet.

I flera länder utsätts människor för diskriminering och exkludering från ekonomin p.g.a. sin tro och övertygelse. I Iran utestängs utövare av Bahá'í-tron från universitetsutbildning, i Myanmar är muslimska rohingyas utsatta för våld och övergrepp p.g.a. sin tro och i Pakistan diskrimineras kristna, hinduer, ahmadi- och shiamuslimer. Med hänvisning till religion begränsas kvinnors rätt till hälsa och sina kroppar i länder som Nicaragua och Chile. I Pakistan försöker väpnade grupper förhindra utbildning för flickor med hänvisning till islam och i Uganda har väckelsekristna företrädare aktivt drivit på för lagstiftning som inskränker hbtq-personers rättigheter.

Men religiösa företrädare kan också vara viktiga allierade i arbetet mot fattigdom. I arbetet mot ebola i Sierra Leone spelade religiösa ledare en avgörande roll i arbetet med att sprida kunskap om sjukdomen och förhindra smittspridning. I flera latinamerikanska länder är organisationen *Catolicas por el derecho a decidir* en central aktör i arbetet för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Religiösa ledare spelade en avgörande roll i Jubel 2000-rörelsen, som drev fram omfattande skuldavskrivningar för de fattigaste länderna.

På få platser blir religionens roll i utveckling tydligare än i Afghanistan. Under talibanstyret i Afghanistan 1996–2001 förbjöds flickor att gå i skolan efter åtta års ålder, kvinnor förbjöds att arbeta och kvinnors rätt till hälsovård begränsades kraftigt. Det var ett kvinnoförtryck som försvarades med religiösa argument och som slog sönder inte bara enskilda kvinnors liv, utan också det afghanska samhället i stort.

Men i Afghanistan sker i dag framsteg. År 2014 utbildade Svenska Afghanistankommittén (SAK) 21 barnmorskor, gav mer än 42 000 kvinnor utbildning om familjeplanering och drygt 50 000 flickor gick i SAK:s skolor. Mycket av denna verksamhet bedrivs på landsbygden. En förutsättning för verksamheten har varit att SAK aktivt arbetat med religiösa företrädare och med stor medvetenhet om islams roll i det afghanska samhället. Så här beskriver SAK sin strategi i sin verksamhetsplan: ”SAK menar att arbetet med att stärka de mest utsatta grupperna når ut bredare och blir mer varaktigt om det integrerar de positiva krafter, tolkningar och formuleringar som finns inom islam. (...) SAK arbetar med dessa frågor både bland dem SAK vill stötta och bland dem som har makt och resurser. Vi diskuterar rättigheter och skyldigheter med religiösa ledare och byäldestar för att nå acceptans för förändringar. De kan sedan bidra i förändringsarbetet i lokalsamhällena.”

Religion och religiösa företrädare kan spela en både positiv och negativ roll för utveckling. Oavsett vad så kan vi se att i nästan varje samhälle spelar religionen och samfundet en roll som inte kan ignoreras. Ska svensk utvecklingspolitik vara framgångsrik i arbetet med att bekämpa fattigdom, stärka kvinnors rättigheter och öka respekten för de mänskliga rättigheterna behöver man förhålla sig till religion och religiösa företrädare. Då krävs det kunskap och verktyg att förstå religionens roll i skilda sammanhang och för att kunna bedriva dialog med relevanta aktörer.

Regeringen bör tillsammans med det civila samhället i Sverige ta fram ett dialogmaterial för religions- och övertygelsefrihet och för dialog med religiösa företrädare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Dialogmaterialet ska riktas till medarbetare på UD, Sida och andra svenska aktörer inom Sveriges utvecklingssamarbete och ha till syfte att både skapa förutsättningar för att fördjupa kunskapen om religions- och övertygelsefrihet och religionens roll i samhället. Det ska också fungera som en handledning för hur svenska företrädare ska kunna föra en aktiv dialog runt mänskliga rättigheter, utveckling samt religions- och övertygelsefrihet.

Regeringen har aviserat att man kommer att ta fram en ny biståndspolitisk plattform, där den övergripande inriktningen för svenskt utvecklingssamarbete beskrivs. Det är viktigt att man i arbetet med plattformen analyserar sambanden mellan fattigdom, kränkningar av de mänskliga rättigheterna, ojämlikhet mellan män och kvinnor och inskränkningar av religions- och övertygelsefrihet. Den kommande biståndspolitiska plattformen måste tydliggöra vikten av religions- och övertygelsefrihet i svenskt utvecklingssamarbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Karin Rågsjö (V)

Hans Linde (V)

Maj Karlsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)